

SZÍNHÁZ

Két angol színmű

Két angol drámát mutattak be a hét végén. Egy új angol színművet meg egy régebbit. David Harrower írta az egyiket, Shakespeare Vilmos a másikat. Az egyik angol színművet a Kamrában adták elő, *Kés a tyúokban* rémes címmel, a másikat a Debreceni Csokonai Színház játszotta el a pesti Tháliában: ezt *Hamletnek* hívják. Utóbbi gyakran játsszák Debrecenben is. A Tháliában, ahol most vendégszerepeltek vele, néhány éve láttam belőle egy megindító felvonást.

A Csokonai Színház *Hamletjének* főszereplője Nádasdy Ádám. Vagy miként a Lengyel György (érdemes és kiváló művész) rendezte műsorfüzet hírellel: dr. Nádasdy Ádám, a nyelvtudományok kandidátusa, egyetemi docens, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Angol–Amerikai Intézete angol nyelvészeti tanszékének vezető professzora. Rövidebben és kevésbé hivatalosan: nyelvész és költő. Ez a kettő fontos a *Hamlet* estéin. Hiszen Nádasdy nekifoházkodott Arany János színpadainkon eredeti magyar drámává honosodott fordításának. Lengyel igazgató úr rendelkezésére bocsátotta munkáival újrafordította.

Évtizede **Eörsi István** részben újrafordította, részben megőrizte Arany sorait Ascher Tamás rendező ellenőrzése alatt, a kaposvári színház betonszürke *Hamletjének* szájíze szerint. Lengyel György *Hamletje* a wittenbergi egyetemről kimenős matróznak öltözött, vállán tengerészszákkal érkezik a helsingöri trónterembe, ahol a harmincas évek és a legutóbbi angol *III. Richárd-film* jelmezeit, estélyi ruháit viselik a szereplők. A királyfi Bruce Willis modorában elheveskedi Nádasdy átköltését. Revolverrel lelövi az üvegajtó mögött leskelődő államminisztert. Tüzoltógerendán közlekedik a felső és az alsó színpad között. Bármilyen mozgalmasan szertornázik is: az előadás főszereplője Nádasdy

Ádám új szövege. Kiegyenesíti a verset. Könnyedebbé teszi. Színész szájára kényelmesen elhelyezkedővé kínálja. Televízió csorbult fülünk számára a köznap beszédhez közelíti. Nádasdy *Hamletje* gördülékeny, mondható. Úgy rémlik, mintha ma írták volna. Ha valaki gyermekkorra óta hallgatja, olvassa, idézi Arany mondatait és verseit, helyenként kevesebb énekszó hall, mint szokott, de még a szokásos színházi ordibálás esetén is átsüt a fordítás dallama, üteme. Azok számára, akik ragaszkodnak Aranyhoz, ott a könyv. Bármikor játszható. Csak, az istenre kérem, azt ne tegyék, amit Illyés Katona József-átigazításánál: hogy tetés szerint összehabarják az utóbbi frottat az eredetivel. Vagy-vagy. Döntsék el, melyik fordítást tűzik műsorra.

Nádasdy növendéke a 22 éves Varró Dániel, az ideai könyvhéten általános sikert aratott verskötetével. Varróra okos mohósággal lecsapott a Katona József Színház. Megrendelte tőle a lefordíthatatlanul nehéz Harrower-dráma szövegét. Varró megoldotta a lehetetlent. Nem létező tájszólást teremtett. Nem létező argót költött. Szagotott, homályos, szertobbant mondatszerkezetet írt. Erős nyelvi közeget hozott létre. Gothár Péter ebből a torokhangú dalból, hörgő énekből gyönyörűséges előadást hozott létre. Gothár tervezte a jelmezeket, a flamandra világitott díszleteket (jó, hogy a kísérőzenét nem ő komponálta, átengedte Orbán Györgynek). A spanyol színház színváltozásaihoz a korallhoz hasonló teret szerkesztett: a nézők közt végighaladó deszkapalló egyik végében van Csikós William földműves szobája, vacska, istállója. A folyosó másik végén Gilbert Horn, a molnár háza. Arra kell fordulni, ahol kivilágosodik a tér, és ahol folytatódik a játék. Egy szellemileg visszamaradt, a fogalmazással és a hangképzéssel

küzdő fiatalasszony átáll az írni tudó, érzelmi kapcsolatra képes molnár oldalára, és legyilkolja a robotba belevakult férjet.

Harrower drámája akkor is a drámatörténet szerelmi háromszög tanára emlékeztetne, ha majdnem azonos szereplőkkel Gothárnak nem kellett volna kiköszörölnie a Kamrában más rendezte, nemrégiben játszott kisvárosi szerelmi háromszög csorbáját. A kemény és szenvedélyes – a kelletténél húsz perccel talán hosszabb – előadás kissé szokatlanul hat azok előtt, akik kizárólagosnak tartják az encsem-bencsem drámát, a modernnek vélt rágó-gumisínházat, és beérik a panelszínház-játszással, amit napjainkban Kossuth-díjjal is szokás jutalmazni. A Kamrában összezsúfolta trió kamarazenél. Szilajon, de nem hangerővel tetetik a vérmérsékletet.

Fullajtár Andrea még főiskolás korában dramatizált maga számára monodrámanak egy Csalog Zsolt-szociográfiát. Már akkor sejthető volt, hogy diadalmas pálya előtt áll. Ez a szép fiatal lány képes alámerülni az emberi élet sötét mélyeibe, biztonsággal mutatja fel hiteles ismereteit. Okos, mint Gertrud Stein. Érzékeny, akár egy macska. Mindent elhiszek neki, amit csinál a színpadon. Kocsis Gergely a parasztszínház (mind a népszínműjátás, mind a szocialista népszínmű megjelenítés) kliséitől mentesen tágra nyitott szemmel láthatóvá teszi a nézőknek mindazt, amire gondol, amit érez, és amit eltitkol. A trió harmadik szereplője Lengyel Ferenc eddigi legbensőségesebb, őszinte és erős alakítását nyújtotta. Viseltes keménykalapjában olyan egyszerű és mindennapi gyilkos, hogy mi magunk is lehetnénk.

A Gothár meglátta keménykalaphoz hasonló nyűtt pincskalapban ássa Ophélie sírját a színpad előterében Kóti Árpád. Mindent tud az emberi természetéről. Olyan póztalan tudású, hogy lehetne akár a Katona József Színház társulatának büszkesége, de majd négy évtizede debreceni színész. Ha valaki látni akarja, oda kell utaznia megnézni: látványossága a városnak, akár a Nagytemplom.

M. G. P. Fullajtár Andrea és Kocsis Gergely (*Kés a tyúokban, Kamra*)

